

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในหน่วยย่อยของกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเรื่องบุคคลสำคัญสำคัญระดับท้องถิ่นที่คนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้การยอมรับนับถือ โดยแบ่งความสำคัญเป็น 6 ด้าน คือ 1) บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านการเมืองและการปกครอง 2) บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านการศึกษา 3) บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านการเกษตร 4) บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านศิลปวัฒนธรรม 5) บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านศาสนา และ 6) บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านกีฬา

ประชากรและตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตการศึกษา 9, 10 และ 11

ตัวอย่างประชากร แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 420 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) โดยทำการสุ่มจังหวัดในเขตการศึกษาที่ 9, 10 และ 11 จากทั้งหมด 19 จังหวัด มา 1 ใน 3 ของแต่ละเขตการศึกษาด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random) ได้จังหวัดที่เป็นตัวอย่างประชากรจำนวน 7 จังหวัด คือ ขอนแก่น อุดรธานี อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด ยโสธร นครราชสีมา และศรีสะเกษ หลังจากนั้นทำการสุ่มโรงเรียนจากจังหวัดที่ได้ด้วยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นโรงเรียนขนาดกลางทั้งในและนอกอำเภอเมืองจังหวัดละ 2 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่ทั้งในและนอกอำเภอเมืองจังหวัดละ 2 โรงเรียน ได้โรงเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรจังหวัดละ 4 โรงเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 28 โรงเรียน ต่อจากนั้นทำการสุ่มเลือกนักเรียนที่เป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากโรงเรียนที่ได้ด้วยวิธีสุ่ม

ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้นักเรียนที่เป็นตัวอย่างประชากรโรงเรียนละ 15 คน รวมนักเรียนทั้งหมด 420 คน และแบ่งนักเรียนออกเป็นทีมทำงานร่วมกันตามความสมัครใจได้จำนวนนักเรียนที่เป็นผู้เก็บรวบรวมมูลพื้นฐานรวมทั้งสิ้น 84 ทีม

2. ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการทดลองหลักสูตร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนชุมชนปอแสนพันมิตรภาพที่ 211 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 30 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างโรงเรียนแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ในการเลือกโรงเรียนคือ 1) เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาที่มีนักเรียน จำนวน 80% ขึ้นไปที่เป็นคนอีสาน และใช้ภาษาอีสานในชีวิตประจำวัน 2) เป็นโรงเรียนที่มีการจัดนักเรียนในแต่ละระดับชั้นที่มีความสามารถทางการเรียนสูง กลาง ต่ำ คละกันในห้องเรียน 3) เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูเห็นความสำคัญของการวิจัย สามารถให้ความร่วมมือในการทดลองได้ตลอดระยะเวลาการทดลอง และสุ่มตัวอย่างนักเรียนแบบง่ายเลือกมา 1 ห้องเรียน

ขั้นตอนการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หนังสือเรียนวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง บุคคลสำคัญ และการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เพื่อเป็นแนวทางในการทำการวิจัย

2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานโดยนักเรียน การให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากชุมชนเพื่อให้ได้เนื้อหาเรื่องบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นจำนวน 6 ด้าน คือ 1) บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้าน

การเมืองและการปกครอง 2) บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านการศึกษา 3) บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านการเกษตร 4) บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านศิลปวัฒนธรรม 5) บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านศาสนา 6) บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านกีฬา นักเรียนทำงานกันเป็นทีม ๗ ละ 5 คน แล้วบันทึกข้อมูลลงในแบบสัมภาษณ์รายชื่อและข้อมูลของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น และแบบบันทึกข้อมูลบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น ต่อจากนั้นให้นักเรียนตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 การนำข้อมูลมาจัดกระทำโดยผู้วิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากนักเรียนมาทำการคัดเลือกรายชื่อบุคคลสำคัญที่ได้รับการเสนอชื่อมากที่สุด ใน 3 อันดับแรกของแต่ละด้าน และสรุปข้อมูลเกี่ยวกับประวัติบุคคลสำคัญที่ได้รับการคัดเลือกประกอบกับการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมโดยผู้วิจัย เพื่อให้ได้เนื้อหาที่สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 การร่างหลักสูตร นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และข้อมูลจากขั้นตอนที่ 2 มาเป็นพื้นฐานในการร่างหลักสูตรเพื่อให้ได้เอกสารหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยหลักการของหลักสูตร จุดประสงค์ทั่วไป เนื้อหาสาระ อัตราเวลาเรียน การจัดการเรียน การสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และได้เอกสารประกอบหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยประวัติรายละเอียดของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นจำนวน 6 ด้าน ๗ ละ 3 ท่าน แผน การสอน จำนวน 6 แผน ๗ ละ 4 คาบ (คาบละ 20 นาที) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน นำหลักสูตรที่ร่างไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความสมบูรณ์ของหลักสูตรแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนนำไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้หลักสูตรและประเมินผลการทดลอง นำหลักสูตรที่ร่างไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนชุมชนพอแสนพันมิตรภาพที่ 211 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนคร จำนวน 30 คน สุ่มเลือกแผนการสอนที่จะนำมาทดลองใช้โดยการจับสลาก ได้แผนการสอนที่ 1 และ 3 นำผลที่ได้มาปรับปรุงแผนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชลประทานสงคราม สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 40 คน แล้วนำมาหาค่าระดับความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนกของ

ข้อสอบ ผลที่ได้คือข้อสอบมีระดับความยากง่ายอยู่ระหว่าง .20 - .80 มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ถือว่าเป็นค่าที่ใช้ได้ และได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .76

ขั้นตอนที่ 5 การแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร นำข้อมูลที่ได้จากผลการทดลองใช้หลักสูตรมาแก้ไขปรับปรุงเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. การนำหลักสูตรไปใช้

ผู้วิจัยนำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับโรงเรียนชุมชนบ่อแสนพันมิตรภาพที่ 211 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสกลนครภาคปลาย ปีการศึกษา 2541 ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามเกณฑ์ในการเลือกโรงเรียนและทำการสุ่มตัวอย่างนักเรียนแบบง่ายเลือกมา 1 ห้องเรียน ได้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 นักเรียนจำนวน 30 คน ก่อนเรียนทำการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แล้วนำแผนการสอนมาใช้สอนจำนวน 6 แผน 24 คาบ ใช้เวลาสอน 3 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 12 คาบ เมื่อสอนครบทุกแผนแล้วทำการทดสอบหลังเรียน เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน โดยหาค่าความแตกต่างของคะแนนเป็นรายบุคคล คำนวณ ค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้ คำนวณค่าร้อยละของคะแนนหลังทดสอบเพื่อดูว่านักเรียนผ่านเกณฑ์ตามที่ผู้วิจัยกำหนดให้หรือไม่ คือ ถ้านักเรียนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนถึงร้อยละ 70 ของคะแนนเต็มแสดงว่านักเรียนทุกคนผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด นำคะแนนที่ได้มาทดสอบความแตกต่างโดยใช้สถิติการทดสอบค่าที (t - test) ถ้าค่าเฉลี่ยของผลการทดสอบหลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อน เรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 แสดงว่าคุณภาพของหลักสูตรอยู่ในระดับที่น่าไปใช้ได้ และประเมินผลจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนหลังเรียนเกี่ยวกับความพอใจในเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการใช้สื่อการเรียนการสอนที่ครูนำมาใช้ นำผลที่ได้มาหาระดับความคิดเห็นของนักเรียนโดยการหาค่าเฉลี่ย (X) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ถ้าระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง-มากที่สุด แสดงว่าคุณภาพของหลักสูตรอยู่ในระดับที่สามารถนำไปใช้ได้

4. การแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร

นำผลที่ได้จากการนำหลักสูตรไปใช้มาแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร โดยปรับปรุงเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. การนำเสนอหลักสูตรฉบับสมบูรณ์

หลังจากปรับปรุงหลักสูตรแล้วจึงได้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือฉบับสมบูรณ์ อันประกอบด้วยเอกสารหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรได้แก่ ประวัติรายละเอียดของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นจำนวน 6 ด้าน ๆ ละ 3 ท่าน แผนการสอนจำนวน 6 แผน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานมี 3 ฉบับ ดังนี้

1.1 แบบสัมภาษณ์รายชื่อและข้อมูลของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น สำหรับนักเรียนนำไปใช้สัมภาษณ์และรวบรวมข้อมูลจากคนในชุมชน เพื่อให้ได้รายชื่อและข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นที่ชุมชนต้องการให้นักเรียนศึกษานอกเหนือจากที่หลักสูตรกำหนด ซึ่งเป็นแบบมีโครงสร้างปลายเปิด ก่อนนำไปใช้ผู้วิจัยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมแล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (try-out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในภาษา และนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.2 แบบบันทึกข้อมูลของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น สำหรับนักเรียนนำไปใช้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของบุคคลสำคัญที่ค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ซึ่งเป็นแบบมีโครงสร้างปลายเปิด ก่อนนำไปใช้ ผู้วิจัยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมแล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (try-out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

1.3 แบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น สำหรับนักเรียนตอบคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักเรียนที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล ความร่วมมือของชุมชน ปัญหาในการเก็บข้อมูล ประโยชน์ที่นักเรียนได้รับและความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในโอกาสต่อไปซึ่งเป็นแบบมีโครงสร้างปลายเปิด และเป็นแบบสำรวจรายการ ก่อนนำไปใช้ผู้วิจัยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมแล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (try-out) กับนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

2. แบบประเมินความสมบูรณ์ของหลักสูตร สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตร จำนวน 4 ท่านและผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของหลักสูตร และให้ข้อเสนอแนะสิ่งที่ควรปรับปรุง

3. แบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับใช้วัดความรู้ความสามารถทางการเรียนของนักเรียน เป็นแบบอัตนัยจำนวน 5 ข้อ ก่อนนำไปให้ผู้วิจัยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม แล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (try - out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากร แล้วนำมาหาค่าระดับความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเที่ยงของแบบทดสอบ นำข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ไปปรับปรุงแก้ไข

4. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน สำหรับนักเรียนที่เรียนหลักสูตรท้องถิ่น แล้วเพื่อประเมินความพอใจในเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอนของหลักสูตรที่ครูนำมาใช้กับนักเรียน ก่อนนำไปให้ผู้วิจัยนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมแล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำไปทดลองใช้ (try - out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่ใช่ตัวอย่างประชากรเพื่อตรวจสอบความเข้าใจในการใช้ภาษา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

สรุปผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัย

1. ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานโดยนักเรียน

1.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์รายชื่อและข้อมูลของบุคคลสำคัญระดับ

ท้องถิ่น

ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์รายชื่อและข้อมูลของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นทั้ง 6 ด้าน พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลส่วนใหญ่ คือ ผู้ปกครองของนักเรียนและครูมีอายุระหว่าง 40-49 ปี สำหรับรายชื่อที่ได้รับการเสนอชื่อจากคนในชุมชนสามารถดูรายละเอียดได้ในภาคผนวก ง

1.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกข้อมูลของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น

ข้อมูลที่ได้จากแบบบันทึกข้อมูลของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นทั้ง 6 ด้าน พบว่าแหล่งข้อมูลที่นักเรียนใช้เป็นที่พักอาศัยข้อมูลบุคคลสำคัญส่วนใหญ่คือที่บ้าน สำหรับสื่อเอกสารที่นักเรียนใช้ค้นคว้าข้อมูลคือวารสาร และหนังสือคนดีศรีร้อยเอ็ด ส่วนเหตุผลของการใช้แบบบันทึกข้อมูลบุคคลสำคัญส่วนใหญ่นักเรียนให้เหตุผลว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สามารถให้ข้อมูลบางเรื่องได้

1.3 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลบุคคลสำคัญ

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลบุคคลสำคัญ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยที่ให้นักเรียนเก็บรวบรวมข้อมูลบุคคลสำคัญในครั้งนี้ โดยให้เหตุผลว่าทำให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้และได้รับความรู้เพิ่มขึ้นนอกเหนือจากที่เรียน ทำให้นักเรียนได้รู้จักบุคคลสำคัญทั้งในจังหวัดของเราและจังหวัดอื่น ๆ ในภาคอีสาน และทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ ในการศึกษา ค้นคว้า สำหรับความร่วมมือจากคนในชุมชนเกี่ยวกับการให้ข้อมูลแก่นักเรียน ส่วนใหญ่นักเรียนได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน แต่พบปัญหาจากการสัมภาษณ์คือ ผู้ให้สัมภาษณ์บอกข้อมูลไม่ครบทุกคำถาม นอกจากนั้นนักเรียนยังพบปัญหาในการค้นคว้าข้อมูลเพื่อบันทึกในแบบบันทึกข้อมูลบุคคลสำคัญ ปัญหาที่พบ คือ ไม่มีหนังสือหรือเอกสารที่จะให้ค้นข้อมูล ส่วนประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลบุคคลสำคัญ คือ ทำให้นักเรียนได้รู้จักบุคคลสำคัญทั้งในจังหวัดของเราและจังหวัดอื่น ๆ และนักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลในวิชาหรือเรื่องอื่น ๆ อีก ถ้ามีโอกาสสำหรับวิชาที่ต้องการ คือ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

2. ผลการนำข้อมูลมาจัดกระทำโดยผู้วิจัย

2.1 รายชื่อของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น

2.1.1 บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านการเมืองและการปกครอง ที่ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นบุคคลสำคัญที่นักเรียนต้องศึกษา ได้แก่ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายจาตุรนต์ เรืองสุวรรณ และนายประจวบ ไชยสาส์น

2.1.2 บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านการศึกษา ที่ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นบุคคลสำคัญที่นักเรียนต้องศึกษา ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.ก่อ สวัสดิพานิชย์ ศาสตราจารย์ บุญถิ่น อัตถากร และรองศาสตราจารย์ ดร.ทองคูณ หงส์พันธุ์

2.1.3 บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านการเกษตร ที่ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นบุคคลสำคัญที่นักเรียนต้องศึกษา ได้แก่ นายสุข ชนะชัย นายชาติ มาระแสง และนายประดิษฐ์ คำเพิ่มพูล

2.1.4 บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านศิลปวัฒนธรรม ที่ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นบุคคลสำคัญที่นักเรียนต้องศึกษา ได้แก่ นายคำหมา แสงงาม นายทองมาก จันทร์ลือ และนายทองมี มาลัย

2.1.5 บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านศาสนา ที่ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นบุคคลสำคัญที่นักเรียนต้องศึกษา ได้แก่ พระราชญาณวิสุทธิโสภณ (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) พระญาณวิเทศ (หลวงพ่อคุณ ปริสุทฺธิ) และพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

2.1.6 บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านกีฬา ที่ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นบุคคลสำคัญที่นักเรียนต้องศึกษา ได้แก่ สมรักษ์ คำสิงห์ ชามชื่น ดัชนีบอยยิม และรัตนพล ส.วรพิน

2.2 เมื่อหารายละเอียดเกี่ยวกับประวัติของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นทั้ง 6 ด้าน (ดูรายละเอียดในภาคผนวกข)

3. ผลการยกย่องหลักสูตร

3.1 ได้เอกสารหลักสูตร ประกอบด้วย

3.1.1 หลักสูตรของหลักสูตร ยึดตามแนวหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

3.1.2 จุดประสงค์ทั่วไป ยึดตามแนวคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรประถมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 และให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับหลักการของหลักสูตร

3.1.3 เนื้อหา เรื่องบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นทั้งหมด 6 ด้าน ๆ ละ 3 ท่าน แผนการสอน จำนวน 6 แผน ๆ ละ 4 คาบ (ใช้เวลา 1 ชั่วโมง 20 นาที)

ด้านที่ 1 บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านการเมืองและการปกครอง มีนายจาตุร เรืองสุวรรณ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ และนายประจวบ ไชยสาส์น

ด้านที่ 2 บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านการศึกษา มีศาสตราจารย์ บุญถิ่น อัตถากร ศาสตราจารย์ ดร.ก่อ สวัสดิพานิชย์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ทองคุณ หงส์พันธ์

ด้านที่ 3 บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านการเกษตร มีนายสุข ชนะชัย นายชาติ มาระแสง และนายประดิษฐ์ คำเพิ่มพูล

ด้านที่ 4 บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านศิลปวัฒนธรรม มี
ดร.คำหมา แสงงาม นายทองมาก จันทร์ลือ และนายทองมี มาลัย

ด้านที่ 5 บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านศาสนา มีพระอาจารย์มั่น
ภูริทัตโต พระราชญาณวิสุทธิโสภณ (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) และพระญาณ
วิद्याคมเถร (หลวงพ่อกุณ ปริสุทโธ)

ด้านที่ 6 บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านกีฬา มีสมรักษ์ คำสิงห์
รัตนพล ส.วรพิน และแซมซัน ดัทช์บอยยิม

3.1.4 อัตราเวลาเรียน ใช้เวลาเรียนตลอดหลักสูตร 24 คาบ สัปดาห์ละ
12 คาบ (คาบละ 20 นาที)

3.1.5 แนวการจัดการเรียนการสอน จัดตามแนวคิดในการสอนกลุ่มสร้าง
เสริมประสบการณ์ชีวิตโดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน เน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วย
การทำกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เรียนรู้และแสวงหา
ข้อมูลด้วยตนเองและสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และสอดแทรก
คุณธรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการทำความดีและมีความภาคภูมิใจในความ
เป็นคนอีสาน

3.1.6 สื่อการเรียนการสอน เน้นความหลากหลายของสื่อ ได้แก่ วิทยากร
ท้องถิ่น รูปบุคคลสำคัญ รูปผลงานของบุคคลสำคัญ สื่อที่เกี่ยวกับท้องถิ่น วิดีทัศน์ โททัศน์
วิทยุ เทปเพลง สิ่งพิมพ์ บัตรคำ บัตรภาพ บัตรงานและใบความรู้ เพื่อให้สอดคล้องกับการจัด
การเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด

3.2 ได้เอกสารประกอบหลักสูตร ประกอบด้วย

3.2.1 ประวัติรายละเอียดของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น เพื่อใช้ประกอบ
การเรียนการสอนเรื่องบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น จำนวน 6 ด้าน ๆ ละ 3 ท่าน

3.2.2 แผนการสอน ประกอบด้วย สารสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา
 กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล จำนวนทั้งหมด 6 แผน

3.2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อใช้ประเมินความรู้ความ
 สามารถของนักเรียนที่เรียนหลักสูตรท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น ซึ่งเป็นแบบทดสอบแบบอัตนัยจำนวน
 5 ข้อ

3.2.4 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน เพื่อใช้ประเมินความพอใจ
 ของนักเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นหลังจากที่นักเรียนเรียนตามหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร

4.1 หลังการทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกคนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนผ่านเกณฑ์การประเมินผลที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม

4.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นที่นำมาทดลองใช้ พบว่านักเรียนมีความพอใจในเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 4.03 และ 4.37 ตามลำดับ

5. ผลการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร

การแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรหลังการทดลอง ดังนี้

1. แผนการสอนที่ 4 ปรับสื่อการสอนให้เหมาะสมกับเวลา โดยใช้เทปเพลงแทนวีดิทัศน์
2. แผนการสอนที่ 6 ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเวลา โดยให้นักเรียนจัดป้ายนิเทศนอกเวลาเรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานโดยนักเรียน

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในครั้งนี้ได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน ทำให้ได้หลักสูตรที่สามารถนำไปใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในการจัดทำหลักสูตรได้นำผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรโดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำการสำรวจ

และเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากท้องถิ่นหรือในชุมชนด้วยตนเอง เพื่อค้นหาข้อมูลตามความต้องการของคนในท้องถิ่นหรือตามความต้องการของนักเรียนที่จะนำมาเป็นเนื้อหาสาระในหลักสูตร ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ อารมณ (ม.ป.ป.) และเพ็ญพิง เครือตราฐ (2514) ที่ได้กล่าวไว้ว่า นักเรียนควรมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตรโดยร่วมศึกษาชุมชนเพื่อค้นหาความต้องการจำเป็นที่ยังไม่ได้คำนึงในหลักสูตร และเนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเท่าที่ผ่านมา นั้น ในขั้นของการสำรวจและการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานจะกระทำโดยครู คณะกรรมการผู้บริหาร หรือผู้วิจัยเป็นส่วนใหญ่ หลักสูตรที่ได้จึงเป็นหลักสูตรที่ไม่ได้มาจากคนในชุมชนหรือท้องถิ่นจริง ๆ นักเรียนเป็นเพียงผู้เรียนจากหลักสูตรที่ผู้อื่นสร้างให้เท่านั้น ดังนั้นการนำนักเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานในครั้งนี้จึงเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรได้เช่นเดียวกับครูหรือบุคลากรต่าง ๆ ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำลี ทองธิว (2543) ที่กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการสร้างอย่างเท่าเทียมกับครูและผู้บริหารโรงเรียน จึงนับว่าเป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับนักเรียนอีกทั้งยังสนองตอบความต้องการของท้องถิ่นและนักเรียนอย่างแท้จริง

จากผลการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานโดยนักเรียน พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลบุคคลสำคัญทั้ง 6 ด้าน ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับนักเรียน คือ เป็นผู้ปกครองของนักเรียน แสดงว่า ผู้ปกครองเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน อีกทั้งเป็นที่พึ่งของนักเรียนและเป็นแหล่งข้อมูลในชุมชนที่ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด ดังที่บังอร เขียมรอด (2525) ชีระ ชัยยุทธขรรยง (2525) และสุรศักดิ์ หลาบมาลา (2525) ได้กล่าวถึง บทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครองไว้ว่า "พ่อแม่ ผู้ปกครองจะต้องให้ความรักความเอาใจใส่ สนใจในการเรียน และเข้าใจนักเรียนอย่างเพียงพอ และคอยช่วยเหลือแก่เด็กในทุกโอกาส ไม่ว่าจะป็นงานที่เด็กได้รับมอบหมายจากโรงเรียนหรือการบ้าน" นอกจากนั้นพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลบุคคลสำคัญทั้ง 6 ด้านส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นครู แสดงว่า แหล่งข้อมูลในชุมชนนอกเหนือจากผู้ปกครองแล้ว ครูก็เป็นแหล่งข้อมูลในชุมชนอีกคนหนึ่งที่นักเรียนเห็นความสำคัญ เพราะครูเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ รอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียนนักเรียนจึงยึดครูเป็นศูนย์กลางในการให้ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะป็นเรื่องในบทเรียนหรือนอกบทเรียนก็ตาม ดังที่ยนต์ ชุมจิต (2541) ได้กล่าวไว้ว่า "ครูนอกจากจะมีหน้าที่สอนศิษย์ให้เกิดความรู้ความสามารถในวิชาการต่าง ๆ แล้ว ครูควรเป็นที่ปรึกษาหรือช่วยแก้ปัญหาให้แก่เด็ก และควรมีส่วนร่วมทำงานกับเด็ก ๆ ทั้งเป็นการเฉพาะตัวและส่วนรวม" ส่วนด้าน

ศาสนา พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ข้อมูลบุคคลสำคัญด้านศาสนาส่วนใหญ่ คือพระสงฆ์ อาจเป็นเพราะนักเรียนเห็นว่า พระสงฆ์คือแหล่งข้อมูลสำคัญที่จะให้ข้อมูลที่ต้องการได้ดีกว่าแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เพราะพระสงฆ์เป็นผู้ที่อยู่ในวงการศาสนาอย่างมั่งคั่งพระสงฆ์ที่มีชื่อเสียงและประวัติของพระสงฆ์ได้ดีกว่าบุคคลอื่น ๆ

ส่วนแหล่งข้อมูลที่นักเรียนใช้เป็นที่ยึดศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อบันทึกในแบบบันทึกข้อมูลสำคัญระดับท้องถิ่น พบว่า ส่วนใหญ่แหล่งข้อมูลที่นักเรียนใช้ศึกษาค้นคว้าคือที่บ้าน โดยเฉพาะด้านการเมืองและการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเกษตร และด้านศาสนา อาจเป็นเพราะนักเรียนได้ข้อมูลมาจากบุคคลในบ้าน ดังนั้นบ้านจึงเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญแหล่งหนึ่งที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียนมากที่สุดที่นักเรียนจะใช้ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากห้องเรียนได้ สำหรับสื่อที่นักเรียนใช้ในการค้นคว้าข้อมูลส่วนใหญ่คือ สื่อประเภทวารสารและหนังสือที่ใช้ประกอบในการค้นคว้ามากที่สุดคือหนังสือคนดีศรีร้อยเอ็ด แสดงว่า หนังสือดังกล่าวมีประวัติของบุคคลสำคัญที่น่าสนใจให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ หนังสือที่นักเรียนใช้ค้นคว้ามากที่สุดคือหนังสือที่มีข้อมูลของบุคคลสำคัญด้านศาสนา อาจเป็นเพราะแหล่งข้อมูลมีหนังสือดังกล่าวจำนวนมากกว่าหนังสืออื่น ๆ ดังนั้น นักเรียนจึงสามารถใช้ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมได้มากกว่าข้อมูลด้านอื่น ๆ และจากเหตุผลที่นักเรียนต้องใช้แบบบันทึกข้อมูลของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นเพื่อบันทึกข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่นักเรียนให้เหตุผลว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่สามารถให้ข้อมูลบางเรื่องได้ ดังนั้นนักเรียนจึงต้องแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่นักเรียนต้องการและสนใจ โดยเฉพาะด้านการเมืองและการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านศาสนา และด้านกีฬา , ส่วนด้านการเกษตรนักเรียนให้เหตุผลของการใช้แบบบันทึกข้อมูลของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นว่าส่วนใหญ่ใช้เพราะไม่ต้องการสัมภาษณ์แต่ต้องการเสนอชื่อบุคคลสำคัญและค้นคว้าข้อมูลกันเอง อาจเป็นเพราะนักเรียนรู้จัก บุคคลสำคัญที่มีชื่อเสียงด้านการเกษตร หรือมีข้อมูลของบุคคลสำคัญด้านนี้อยู่แล้วจึงต้องการเสนอชื่อบุคคลสำคัญตามความต้องการของตนโดยไม่ต้องผ่านการสัมภาษณ์จากคนในชุมชน

จากผลการตอบแบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลบุคคลสำคัญ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ และส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลในเรื่องอื่น ๆ หรือวิชาอื่น ๆ อีกถ้ามีโอกาส แสดงว่านักเรียนต้องการมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของตน

นักเรียนต้องการจะเรียนหลักสูตรที่ตนมีส่วนร่วมในการสร้างและเป็นของนักเรียนมากกว่าการเรียนตามเนื้อหาในหลักสูตรแม่บท เพราะนักเรียนเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากหลักสูตรหลักสูตรที่ดีจะต้องตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ดังนั้นนักเรียนจึงควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน (เชย์เลอร์และอเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander, 1974) , โบแชมป์ (Beauchamp, 1981) , ดักลาส (Douglass, 1964) , ครูก (Krug, 195) และคูปแมน (Koopman, 1966)อ้างถึงใน สัจจอุทรานันท์, 2532)

สำหรับการให้ความร่วมมือจากคนในชุมชนเกี่ยวกับการให้ข้อมูลแก่นักเรียน พบว่าส่วนใหญ่คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลแก่นักเรียน แสดงว่า คนในชุมชนเห็นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จึงให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลแก่นักเรียน แต่ปัญหาพบว่าส่วนใหญ่คนในชุมชนบอกข้อมูลไม่ครบทุกคำถาม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากคนในชุมชนหรือผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ทราบข้อมูลรายละเอียดของบุคคลสำคัญที่ตนเสนอชื่อสามารถให้ข้อมูลได้เฉพาะแต่ที่ตนรู้เท่านั้น และปัญหาในการเก็บข้อมูลเพื่อใช้บันทึกในแบบบันทึกข้อมูลบุคคลสำคัญ พบว่าส่วนใหญ่ไม่มีหนังสือหรือเอกสารที่จะให้ค้นข้อมูลจึงทำให้นักเรียนไม่สามารถค้นคว้าข้อมูลที่ต้องการศึกษาได้ นอกจากนั้นนักเรียนมีความคิดเห็นว่า ประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากการมีส่วนร่วมในการเก็บรวบรวมข้อมูลบุคคลสำคัญ พบว่า ส่วนใหญ่ทำให้นักเรียนได้รู้จักบุคคลสำคัญทั้งในจังหวัดของเราและจังหวัดอื่น ๆ ในท้องถิ่นภาคอีสาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจากการที่นักเรียนได้เรียนเรื่องบุคคลสำคัญในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตตามหลักสูตรแม่บทซึ่งเป็นหลักสูตรส่วนกลาง นักเรียนรู้จักแต่บุคคลสำคัญตามที่เนื้อหาในหลักสูตรแม่บทกำหนดให้เรียนเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ใช่บุคคลสำคัญในท้องถิ่นภาคอีสาน เนื้อหาในหลักสูตรแม่บทมีเพียงท่านเดียวที่เป็นบุคคลสำคัญในภาคอีสานคือ ท้าวสุรนารี ส่วนบุคคลสำคัญท่านอื่น ๆ ในภาคอีสานที่นักเรียนน่าจะรู้จักเพราะเป็นเรื่องของท้องถิ่น นักเรียนกลับไม่ได้เรียนรู้ ดังนั้นการที่นักเรียนได้มีโอกาสลงท้องถิ่นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลบุคคลสำคัญในครั้งนี้จึงทำให้นักเรียนได้รู้จักบุคคลสำคัญทั้งในจังหวัดของตนและจังหวัดอื่น ๆ ในท้องถิ่นภาคอีสานมากขึ้น ซึ่งนักเรียนเห็นว่าเป็นประโยชน์ที่นักเรียนได้รับมากกว่าประโยชน์อื่น ๆ

จากข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการเก็บรวบรวมข้อมูลในวิชาหรือเรื่องอื่น ๆ อีกถ้ามีโอกาส พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนอกจากนักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น นักเรียนยังเห็นประโยชน์ที่ได้รับจากการเก็บข้อมูลบุคคลสำคัญ เพราะทำให้ได้ข้อความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับท้องถิ่นและได้ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์จึงทำให้นักเรียนต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลในวิชาหรือเรื่องอื่น ๆ อีก และถ้ามีโอกาสนักเรียนต้องการมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูลในวิชากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มีเนื้อหาสาระที่นักเรียนให้ความสนใจมากกว่ากลุ่มประสบการณ์อื่น ๆ ซึ่งเนื้อหาสาระในหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นเนื้อหาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในด้านอนามัย ประชากร การเมือง การปกครอง ศาสนา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงสภาพ ปัญหา กระบวนการแก้ปัญหา และสามารถนำประสบการณ์เหล่านี้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต (กรมวิชาการ, 2535)

2. การนำข้อมูลมาจัดกระทำโดยผู้วิจัย

จากข้อมูลรายชื่อของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ ที่ได้จากแบบสัมภาษณ์รายชื่อและข้อมูลของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น และได้จากแบบบันทึกข้อมูลของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น พบว่า รายชื่อบุคคลสำคัญในแต่ละด้านส่วนใหญ่เป็นบุคคลในปัจจุบันมากกว่าบุคคลในอดีต ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยไม่ได้กำหนดช่วงอายุของผู้ให้สัมภาษณ์หรือผู้ให้ข้อมูลว่าอยู่ในช่วงแค่วัยใด เพื่อให้ข้อมูลที่ได้อยู่ในช่วงความสนใจที่ไม่แตกต่างกันมากนักหรือเพื่อให้ได้ข้อมูลที่อยู่ในช่วงความสนใจของคนวัยเดียวกัน ดังนั้นรายชื่อบุคคลสำคัญที่ได้จึงหลากหลายและเป็นปัจจุบันเป็นส่วนใหญ่ ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ รายชื่อบุคคลสำคัญที่มีการเสนอชื่อส่วนใหญ่เป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ดังนั้นรายชื่อบุคคลสำคัญที่ได้รับการคัดเลือกใน 3 อันดับแรกจึงมีแต่ผู้ชาย นอกจากนี้ยังพบว่า ด้านที่มีการเสนอชื่อบุคคลสำคัญเป็นรายการยาวที่สุดและมีความถี่ในการเสนอชื่อรวมแล้วมากที่สุด คือ บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านศาสนา แสดงว่าคนในชุมชนสนใจและรู้จักบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านศาสนามากที่สุด หรืออาจกล่าวได้ว่าคนอีสานมีชื่อเสียงในด้านศาสนามากที่สุด ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งคือ เมื่อเปรียบเทียบทั้ง 6 ด้าน พบว่า บุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นที่มี

ความถี่ในการเสนอชื่อมากที่สุด คือ พระราชญาณวิสุทธิโสภณ (หลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน) ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นด้านศาสนา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก หลวงตามหาบัวกำลังเป็นที่สนใจเลื่อมใสศรัทธาของพุทธศาสนิกชนชาวไทยจากการจัดตั้งโครงการทอดผ้าป่าช่วยชาติโดยหลวงตามหาบัวญาณสัมปันโน" ท่านได้รับการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักจากสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นทางวิทยุ โทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ ดังนั้น ท่านจึงเป็นที่รู้จักและได้รับการเสนอชื่อมากกว่าบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นท่านอื่น ๆ

3. การทดลองใช้หลักสูตร

จากผลการทดลองใช้หลักสูตร พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนทุกคนมีค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังการเรียน คิดเป็นร้อยละ 78.23 ของคะแนนเต็ม และสูงกว่าก่อนเรียน คิดเป็นร้อยละ 23.33 ของคะแนนเต็ม ซึ่งถือว่านักเรียนทุกคนผ่านเกณฑ์การประเมินผลที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการที่นักเรียนแต่ละคนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงขึ้น แสดงให้เห็นว่าหลังจากนักเรียนได้เรียนหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว นักเรียนมีการพัฒนาการเรียนรู้มากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน ตั้งแต่การเลือกศึกษาบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นตามความสนใจของตนเอง การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ เช่น การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การอภิปราย การรวบรวมข้อมูล การจัดป้ายนิเทศ เป็นต้น รวมทั้งสื่ออุปกรณ์การสอนที่ผู้วิจัยนำมาใช้ซึ่งนักเรียนให้ความสนใจอย่างมาก เช่น สื่อจากท้องถิ่น ดอกกล้วยไม้มีสอสุดระชนไฉน น้ำหอมจากกล้วยไม้ ปุยแห่งอูดรปิกพิทส์ เกรียงวัดตมมงคล วิทยากรท้องถิ่น เทปเพลงหมอลำ วิถีทัศน์ประวัติของบุคคลสำคัญ เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนและสื่ออุปกรณ์การสอนดังกล่าวมีส่วนส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นอกจากนั้นผลจากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นที่พบว่า นักเรียนมีความพอใจในด้านเนื้อหาสาระ กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยเฉพาะด้านเนื้อหาสาระ นักเรียนคิดว่าเนื้อหาของเรื่องที่เรียนทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นคนอีสานและรักท้องถิ่นอีสานมากที่สุด และด้านสื่อการเรียนการสอนนักเรียนชอบสื่อที่ครูนำมาใช้สอนเรื่องนี้มากที่สุด ผลดังกล่าวอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนของนักเรียนแต่ละคนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรทิพย์ ไพบูลย์ (2539) ซึ่งศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการประเมินและตรวจสอบตนเองของผู้เรียนแล้ว หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 และผู้เรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเรียนหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นในด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านการใช้สื่อและอุปกรณ์อยู่ในระดับมาก และจากการที่นักเรียนมีความพอใจในหลักสูตรที่องค์นี้อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความสนใจเรียนดีและมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนการสอน

นอกจากนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาสาระเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น ซึ่งเป็นคนสำคัญในท้องถิ่นของภาคอีสานเช่นเดียวกันกับนักเรียน จึงทำให้นักเรียนสนใจที่จะเรียนรู้มากยิ่งขึ้น เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัวและอยู่ในความสนใจของนักเรียน ดังที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวไว้ว่าการเรียนที่ดีควรจะเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวไปยังสิ่งที่ไกลตัว เพราะเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถดูดซับได้รวดเร็วกว่า ดังนั้นจึงควรมีหลักสูตรระดับท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพเศรษฐกิจ สังคมของท้องถิ่นตน แทนที่จะเรียนรู้เรื่องไกลตัว ซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่รู้จักตนเอง ไม่รู้จักชีวิต ไม่เข้าใจและไม่มีความรู้สึกที่ดีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเอง อีกทั้งจะช่วยปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพัน รวมทั้งภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน และสอดคล้องกับแนวคิดของ จันทนา ภาคบงกช (2528) ในเรื่องการจัดบทเรียนให้มีความหมายต่อเด็ก สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตจริง และอยู่ในความสนใจของเด็ก จึงทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีต่าง ๆ

สำหรับการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียน เน้นกระบวนการต่าง ๆ ด้วยการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต เช่น การศึกษาค้นคว้ารายงาน การรวบรวมข้อมูล การอภิปราย การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การแก้ปัญหา การวิเคราะห์ เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างทั่วถึงให้มากที่สุด ครูลดบทบาทของตัวเองโดยให้นักเรียนปฏิบัติงานตามขั้นตอนในบัตรงาน ส่วนครูเป็นผู้คอยแนะนำช่วยเหลือเมื่อมีความจำเป็น หรือเมื่อนักเรียนต้องการเท่านั้นและควบคุมให้กิจกรรมให้ดำเนินไปตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ซึ่งการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

(2534) ที่ว่า ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยให้เด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียนมีครูเป็นผู้กำกับ และคิดวางแผนให้นักเรียนได้ปฏิบัติอย่างหลากหลาย และเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น ตลอดจนผู้วิจัยได้สอดแทรกคุณธรรมต่าง ๆ ในการเรียนการสอน เช่น ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ความยุติธรรม เป็นต้น อันเป็นคุณธรรมที่เป็นแบบอย่างที่ดีของบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการกระทำความดีและเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นคนอีสาน และนอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้สื่อการสอนต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนอันจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด และเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ของหลักสูตร เช่น วิทยากรท้องถิ่น รูปบุคคลสำคัญ รูปผลงานของบุคคลสำคัญ สื่อในท้องถิ่น วิถีทัศน์ เป็นต้น ดังที่ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539) ได้กล่าวว่า ครูควรเลือกและใช้สื่อการเรียนการสอนที่ตอบสนองจุดประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนและเนื้อหาวิชา เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียนจะช่วยให้การถ่ายทอดความรู้ทักษะ และเจตคติไปยังผู้เรียนได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

4. ข้อสังเกตจากการทดลองใช้หลักสูตร

จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนอย่างไม่เป็นทางการระหว่างทดลองใช้หลักสูตรพบว่า นักเรียนมีความสนใจและตั้งใจเรียนดี ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมทุกขั้นตอน มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ สามารถทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มได้ สมาชิกในแต่ละกลุ่มช่วยเหลือกันทำงานดีสามารถอภิปรายภายในกลุ่มและหน้าชั้นได้ ซึ่งในระยะแรกนักเรียนยังไม่ค่อยกล้าแสดงออกหรือกล้าแสดงความคิดเห็นเท่าใดนักเมื่อให้ทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มหรือให้ออกมาอภิปรายหน้าชั้น จากการสัมภาษณ์นักเรียนอย่างไม่เป็นทางการทำให้ทราบว่า นักเรียนยังไม่เคยฝึกทำกิจกรรมอย่างที่คุณวิจัยนำมาใช้เช่นนี้มาก่อน ดังนั้นผู้วิจัยจึงพยายามสร้างความเป็นกันเองกับนักเรียนและสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียน ให้คำแนะนำ และให้การเสริมแรงด้วยการยกย่องชมเชยนักเรียน จนนักเรียนสามารถกล้าแสดงออกและกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น สามารถปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจนประสบผลสำเร็จได้อย่างดี นอกจากนี้นักเรียนยังให้ความสนใจและสนุกสนานกับสื่อการสอนที่คุณวิจัยนำมาใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเฉพาะสื่อที่ได้จากท้องถิ่นซึ่งนักเรียนไม่เคยเห็นและรู้จักมาก่อนจึงทำให้การเรียนการสอนบรรลุตามจุดประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ที่กล่าวว่า" สื่ออุปกรณ์ที่นำมาใช้กับการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตควรเน้นในเรื่องรูปธรรมที่เป็นของจริงใกล้ตัวนักเรียน เป็นสภาพจริงของนักเรียน ครอบครัวและเพื่อน เพื่อสร้างความตระหนักในปัญหาและความจำเป็นในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยนี้ทำให้ได้หลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร ที่ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ และการทดลองใช้หลักสูตร โดยผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและจากผลการทดลองใช้ จนได้หลักสูตรที่เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งครูผู้สอนหรือผู้ที่สนใจศึกษาศึกษาการวิจัยสามารถนำไปขยายผลการทดลองใช้กับโรงเรียนอื่น ๆ ที่อยู่ในเขตการศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อประเมินคุณภาพของหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นและปรับปรุงแก้ไขให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

2. ก่อนนำหลักสูตรไปใช้ครูควรศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตรให้เข้าใจ เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนมากที่สุด

3. ในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ครูควรปรับเวลาให้สอดคล้องกับหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้เกิดผลต่อนักเรียนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนและพยายามให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างทั่วถึงให้มากที่สุด

4. กิจกรรมที่จะนำมาเลือกใช้ในแต่ละแผนการสอน ครูสามารถเลือกใช้กิจกรรมตามที่ผู้วิจัยเสนอแนะไว้ได้หรือนอกเหนือจากที่เสนอแนะไว้ให้ ทั้งนี้ต้องให้สอดคล้องและเหมาะสมกับเนื้อหาและคาบเวลาเรียน รวมทั้งความพร้อมในการนำไปใช้และนักเรียนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นในเขตการศึกษาอื่น ๆ ของภาคอื่น ๆ หรือท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะต่อไป

2. ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในหน่วยอื่น ๆ หรือชั้นอื่น ๆ ต่อไป

3. ควรทำการวิจัยซ้ำ โดยการลดเนื้อหาและคาบเวลาเรียนให้ตรงกับคาบเวลาเรียนปกติ (3 คาบ) เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยครั้งใหม่กับผลการวิจัยครั้งนี้
4. ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในชั้นต่าง ๆ ต่อไป
5. ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่นที่เป็นผู้นุญช้เท่านั้น
6. ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น โดยกำหนดขอบเขตอายุของผู้ให้สัมภาษณ์ให้อยู่ในช่วงวัยใดวัยหนึ่งเท่านั้น
7. ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น โดยให้ผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่นตรวจสอบข้อมูลรายละเอียดของบุคคลสำคัญที่ได้รับคัดเลือกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องก่อนนำไปทดลองใช้
8. ควรทำการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องบุคคลสำคัญระดับท้องถิ่น โดยนำผลการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรไปทดลองใช้ก่อนนำไปใช้จริง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย